

## MEDICI ILUȘTRI ÎN "BIOGRAPHISCHES LEXIKON" DE I.FISCHER

A. Cojocaru

Disciplina de istoria medicinei  
Universitatea de Medicină și Farmacie Târgu-Mureș

Lucrare de referință, "*Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte der letzten fünfzig Jahre*" (3) înmănușează datele biobibliografice ale celor mai renumiți medici de la sfârșitul veacului trecut și începutul secolului nostru (1880-1930).

Lexiconul lui Fischer, totalizând 1741 pagini, rezultanta unor ample studii și consultări (printre care și ale profesorilor Valeriu Lucian Bologa și Gheorghe Zaharia Petrescu) reprezintă continuarea celebrului "*Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker*" apărut sub redacția lui A. Wernich (vol.I) și E.Gurlt (vol. II-VI) între anii 1884-1888 (6).

Sunt incluși aici reprezentanți de marcă ai *morfologiei, fiziologiei și medicinei universale*: Abderhalden, d'Arsonval, Aschoff, Banting, von Behring, Binet, Cushing, Du Bois-Reymond, Ehrlich, Einthoven, Freud, Fulton, Heymans, Kitasato, Koch, Landsteiner, Langerhans, Leriche, Latarjet, Meciniov, Meyerhof, Pavlov, Ramon y Cajal, Recklinghausen, Richet, Röntgen, Rouvière, Schweitzer, Sigerist, Starling, Vaquez, Wassermann, Wenckebach, Yersin, Zondek, pentru a cita doar câteva din cele mai celebre nume asupra cărora cititorul poate fi informat prin succintele "monografii" ale lexiconului.

Selecția vienezului Fischer este desigur opțiunea sa. Ludwig Fleck (1896-1961), microbiolog polonez și teoretician al științei, care a traversat cu demnitate ororile fascismului face remarcă că: "Das Denken des Einzelnen... ist bestimmt durch den Denkstil, der sich in einer bestimmten kulturhistorischen Situation im sozialen Interaktionsfeld eines Denkkollektion entwickelt" (citat de Josef Neumann) (4).

Este interesant ca atare pentru noi de văzut în ce măsură cărturarul vienez a considerat demne de a fi reținute contribuțiile medicilor din spațiul geografic românesc la spiritualitatea europeană (1, 2), dat fiind că lexiconul lui Fischer acoperă un vast palmares de personalități medicale.

Din domeniul *științelor biologice fundamentale* sunt menționați: dintre morfologi, anatomistul Victor Papilian (Cluj), remarcabil om de cultură, István Apáthy, profesor de zoologie și anatomie comparată (Cluj), poet și nuvelist și anatomopatologul Titu Vasiliu (Cluj), fără a fi omiși precursori ai învățământului anatomic modern ca Nicolae Kretzulescu, autorul primului manual didactic românesc, "Manual de anatomie descriptivă" (București, 1843) și Leo Davida (Cluj); dintre fiziologi, Ioan Athanasiu (București), Nándor Klug (Cluj), László Udránszky (Cluj) și Ioan I. Nițescu (București și Cluj); dintre microbiologi, virusologi și imunologi, Ion Cantacuzino (profesor de medicină experimentală la București, directorul Institutului ce-i poartă astăzi numele), Alexandru Slătineanu (Iași), Constantin Levaditi (savant format la școala lui Victor Babeș, microbiolog, virusolog, imunolog și sifiligraf stabilit la Paris, "wo er eine ausgedehnte wissenschaftliche Tätigkeit entfaltet" (3) și profesor la Cluj unde a predat pentru o scurtă perioadă de timp cunoștințele unei noi științe în epocă, pe care a fondat-o împreună cu alți cercetători-inframicrobiologia); dintre farmacologi, Nicolae Măldărescu (București), unul din creatorii Farmacopeei Române din 1893, Sándor Ajtai (Cluj), profesor de patologie generală și farmacologie și Zaharia Petrescu (profesor de terapie și materia medica la București); dintre parazitologi, Nicolae Gh. Leon (Iași); dintre patologi, József Lőte (profesor de patologie generală și experimentală la Cluj); dintre chimiști, Constantin I. Istrate (profesor de chimie organică la București) și Aurel Babeș, fratele lui Victor Babeș - căruia lexiconul lui Wernich și Gurlt (6) îi consacră o substanțială monografie - profesor la Școala superioară de medicină veterinară din București.

*Clinica și patologia medicală* este amplu reprezentată în lexiconul lui Fischer de personalități din domeniul medicinei interne, neurologiei, psihiatriei, endocrinologiei, dermatologiei, balneologiei, pediatriei.

Dintre interniști figurează Nicolae Kalinderu (București), Constantin Bacaloglu (București), Daniel Danielopolu (savantul care a fondat mai târziu Institutul de fiziologie normală și patologică din București ce-i poartă numele), Miklós Jancsó (Cluj), Dimitrie Ionescu (București), inițial profesor de farmacologie, Emanoil Riegler (profesor de terapeutică la Iași), Zsigmond Purjesz (Cluj), fondator de școală animat de o gândire clinică modernă, autorul unui valoros tratat de boli interne și Iuliu Hațieganu, celebrul profesor clujean, care făcând o veritabilă sinteză a cunoștințelor de patologie internă ale maestrului său Purjesz, a școlii medicale vieneze, a clinicii franceze și a tradițiilor clinice românești, a imprimat Școlii de clinică medicală din Cluj pe care a creat-o, inconfundabila sa personalitate.

Neurologia și psihiatria sunt ilustrate de savantul Gheorghe Marinescu (București), fondatorul Școlii românești de neurologie, Christea Ștefan Buicliu (neuropsihiatru și medicul șef al Spitalului Brâncovenesc din București), reputatul neuropsihiatru Károly Lechner (Cluj), Ioan Minea,

elevul lui Gheorghe Marinescu, Alexandru Obregia (București), mentorul Școlii psihiatrice românești (inițial profesor de histologie) și maestrul lui Constantin Urechia care a condus Catedra de psihiatrie a Facultății de medicină din Cluj, menționat de asemenea de Fischer în lucrarea sa.

Nu lipsesc din "Biographisches Lexikon" savantul Constantin Parhon (Iași și București), fondatorul endocrinologiei românești, dermatologul Mihail Petrini - Galatz (București), Gheorghe Zaharia Petrescu (București), dermatolog și iatroistoriograf de marcă, dermatologul Tamás (Thomas von Csépanfalva) Marschalkó (Cluj), balneologul Marius Sturza (Cluj).

Dintre profesorii de pediatrie Fischer îi include pe Gusztáv Geisersich (Cluj), Titu Gane (Cluj), Mihail Manicatlă (București) și Gheorghe Popoviciu cu formație științifică de fiziolog (Cluj).

Un palmares larg de personalități medicale din spațiul carpatodanubiano-pontic ne sunt oferite în "Biographisches Lexikon" de *clinica și patologia chirurgicală*.

Dintre chirurghi, I. Fischer îi menționează pe Constantin Severeanu Dumitrescu (București), promotorul radiologiei medicale în România și iatroistoriograf, George Assaky (București), reputat anatomist și chirurg, directorul Institutului de Chirurgie și ulterior al celui de ginecologie, Constantin Anghelescu (București), fost și ministru al Instrucțiunii publice în perioada interbelică, Atanase Demosthen (București), medic militar, general, chirurg, șef al Spitalului Militar și fondatorul periodicului "Revista sanitară militară", Thoma Ionescu (București), anatomist și eminent chirurg, creatorul Școlii românești de chirurgie modernă, Dimitrie Gerota (București), elevul lui Thoma Ionescu, profesor de anatomie topografică și chirurgie experimentală, Iacob Iacobovici (Cluj), unul din cei mai de seamă discipoli ai lui Thoma Ionescu, el însuși maestrul multor chirurghi eminenți din Transilvania și Banat. Un spațiu notabil este rezervat lui Victor Gomoiu (București), doctor docent, chirurg de excepție și fondatorul "Societății Române de Istoria Medicinii" (1929).

Dintre medicii consacrați ca obstetricieni și ginecologi Fischer îi include în lexiconul său pe Constantin Daniel, director al Institutului de Ginecologie de la Spitalul Colțea, Dénes Szabó (Cluj), Eugen von Konrad (Oradea) și Fritz Süssmann (Sibiu).

Dintre oftalmologi figurează Gheorghe Crăiniceanu (Iași), originar din Banat, promovat "Oberstabsarzt der rumänischen Armee" (3), igienist și bibliograf, Nicolae Manolescu (București), fondatorul oftalmologiei științifice moderne, Vilmos (Wilhelm) Schulek, Károly Hoor (Karl von Horocz) și József Imre, profesori de oftalmologie la Cluj înainte de toamna anului 1919 când au fost inaugurate cursurile în limba română la Universitatea din Cluj, August Fabritius (Brașov), Gheorghe Stănculeanu (București) și Dumitru Michail (București și Cluj), elev al lui Stănculeanu.

Lexiconul lui Fischer ilustrează de asemenea perioada istorică menționată cu personalități marcante din domeniul *igienei, medicinei legale și istoriei medicinei*.

Dintre igienişti sunt incluşi: savantul Iuliu Moldovan (Cluj), fondatorul Institutului de igienă, Vasile Sion (Iaşi şi Bucureşti), József Fodor (Joseph von Fodor), reputat igienist, care a predat la Cluj medicina socială, Eduard Gusbeth, medic practician braşovean, autorul unor valoroase lucrări printre care "Zur Geschichte der Sanitätsverhältnisse in Kronstadt" (Braşov, 1884) şi Charles Laugier, născut la Craiova, cu studii de igienă făcute la Paris care revine în oraşul natal unde funcţionează ca profesor şi director al şcolii sanitare din localitate.

Dintre legişti sunt menţionaţi Mina Minovici (Bucureşti), fondatorul Şcolii româneşti de medicină legală, Gheorghe Bogdan (Iaşi), Sándor Ajtai (Cluj), cu formaţie de patolog general şi farmacolog şi Balázs Kenyeres (Cluj).

Din domeniul istoriei medicinei, informaţii amănunţite găsim despre profesorul lyonez Jules Guiart "acest mare prieten al ţării noastre" (2) care între anii 1921-1930 a ţinut prelegeri de istoria medicinei la Cluj şi despre Valeriu L. Bologa (Cluj), discipolul lui Jules Guiart, care continuând opera generoasă a maestrului său, prin personalitatea sa inconfundabilă şi impresionanta sa cultură îşi va pune definitiv amprenta asupra evoluţiei iatroistoriografiei româneşti. Valeriu Bologa are printre altele meritul de a fi revigorat peste veacuri tradiţia umaniştilor Renaşterii, ştiut fiind că "umanismul renescentist şi-a fixat drept obiectiv o cunoaştere atotcuprinzătoare şi, în zelul său enciclopedic, nu o dată a depăşit barierele ce despărţeau diferitele zone ale cunoaşterii" (5).

Parcursul datelor biobibliografice ale medicilor români şi de alte naţionalităţi aparţinând fecunde perioade investigate de Fischer (1880-1930) atestă că medicina românească a avut în perioada istorică consemnată de autor, incontestabil, o pregnantă *vocaţie europeană*, care s-a menţinut cu toate vicisitudinile istoriei, constantă până astăzi.

Marea majoritate a medicilor menţionaţi de iatroistoriograful vienez şi-au făcut studiile în prestigioase universităţi europene cu măştri iluştri ai căror colaboratori au fost, devenind la rândul lor în propria patrie şefi de şcoală.

Mulţi dintre medicii ale căror biobibliografii le consemnează Fischer n-au fost numai mesageri ai ştiinţei din patria lor ci şi autentici savanţi de prestigiu european. Constantin Levaditi, de pildă, savantul căruia Fischer îi consacră în cartea sa un spaţiu notabil, a contribuit prin remarcabilele sale descoperiri făcute la Institutul Pasteur din Paris, nu numai la formarea ştiinţifică a tinerilor medici români dar şi la progresul ştiinţei franceze.

În medicina europeană s-a integrat astfel organic de-a lungul secolelor, păstrându-şi identitatea culturală şi lingvistică, contribuţia deloc neglijabilă a medicilor români şi de alte naţionalităţi din spaţiul geografic

românesc, în pofida tranzațiilor teritoriale caduce ale marilor imperii, așezate rând pe rând de curgerea implacabilă a Timpului, cu solitudine dar fără regrete, în "muzeul de antichități" al istoriei universale.

În fine, "Biographisches Lexikon" al lui *Fischer* reliefează cu o mare forță expresivă pentru cititorul avizat, utilitatea cooperării pentru progresul medicinei între savanți de naționalități diferite, necesitatea cunoașterii reciproce a culturilor, justetea neohipocratismului și noblețea umanismului ca orientare axiologică a omului de știință.

### *Bibliografie*

1. *Bologa V.L.* et al.: Istoria medicinei universale, Editura Medicală, București, 1970;

2. *Bologa V.L.* et al.: Istoria medicinei românești, Editura Medicală, București, 1972;

3. *Fischer I.*: Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte der letzten fünfzig Jahre, Band I-II, Urban & Schwarzenberg, München-Berlin, 1962;

4. *Neumann J.*: Der historisch-soziale Ansatz medizinischer Wissenschaftstheorie von Ludwig Fleck (1896-1961), Sudhoffs Archiv, 1989, Band 73, Heft 1, S. 12-25;

5. *Spielmann J.*: Restituiri istorico-medicale, Editura Kriterion, București, 1980, 12;

6. *Wernich A., Gurlt E.*: Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker, Band I-VI, Urban & Schwarzenberg, Wien-Leipzig, 1884-1888.

### **FAMOUS DOCTORS IN "BIOGRAPHISCHES LEXIKON" BY I.FISCHER**

*A. Cojocaru*

In "BI" published by I.Fischer in 1962, the author investigates the way in which the lexicon reflects the major contributions to the promotion of the European medicine of doctors belonging to the Romanian geographic area, between 1880-1930.

Personalities of the medical life are recorded in the lexicon. Their scientific and didactic contributions marked the progress of different medical fields and afferent academic teaching, such as: fundamental biologic sciences, internal medicine, neurology, psychiatry, balneology, endocrinology, dermatology, pediatrics, surgery, hygiene, forensic medicine and history of medicine.

The article underlines the European vocation of the Romanian medicine, the importance of collaboration among scientists of different nationalities and the necessity of a mutual knowledge of cultures. These ideas pervade both volumes of the Viennese historiographer's lexicon.

*Sosit la redacție: 25.05.1994*